

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет дошкільної та спеціальної освіти
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

Реферат на:

ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

освітній ступінь «магістр»

на тему:

**«ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ-ЛОГОПЕДІВ ДО
ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»**

Виконала: студентка II курсу, групи 614аз,
Спеціальності: 016 Спеціальна освіта
Освітня програма: Спеціальна освіта
Березюк Тетяна Анатоліївна

Керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Лемещук М. А.

Рецензент:
кандидат педагогічних наук, доцент
Попиченко С. С.

Умань – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ-ЛОГОПЕДІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	7
1.1. Особливості професійної діяльності вчителя-логопеда.....	7
1.2. Сутність поняття готовності майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності.....	19
РОЗДІЛ II. УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ- ЛОГОПЕДІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	31
2.1. Сучасний стан підготовки майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності.....	31
2.2. Педагогічні умови підготовки майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності.....	42
2.3. Аналіз результатів експериментальної роботи.....	60
ВИСНОВКИ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68
ДОДАТКИ.....	77

ВСТУП

Реформування загальної та професійної освіти України, запровадження державних стандартів, перехід на рівневу систему освіти стали підґрунтям для оновлення системи підготовки педагогів у ЗВО, зорієнтованої на формування компетентності у випускників до самостійної професійної діяльності відповідно до обраного ними фаху.

У стандартах вищої освіти за спеціальностями «Дошкільна освіта», «Початкова освіта», «Спеціальна освіта» для першого і другого рівнів підготовки однією з вимог визначено наявність компетентностей у сфері інклюзії.

Ігнорування у системі фахової підготовки здобувачів вищої освіти зі спеціальності «Спеціальна освіта» фактичних змін в освіті України, що зумовлені впровадженням інклюзивного навчання у контексті Нової української школи, нових характеристик освітнього простору закладів дошкільної та загальної середньої освіти, призводить до невідповідності фахової компетентності випускників вимогам соціального запиту і знижує якість підготовки до професійної діяльності у нових умовах інклюзивного освітнього середовища. Однією з причин такої ситуації є зміст освітньо-професійних програм, у яких закладено нозологічний підхід до підготовки фахівців у галузі спеціальної освіти та недостатньою мірою враховано умови професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі. Відтак, освітня політика та сучасний стан інклюзивної практики вимагає розроблення новітніх підходів до підготовки фахівців зі спеціальної освіти і, відповідно, нових вимог до складання освітньо-професійних програм підготовки здобувачів вищої освіти зі спеціальності 016 Спеціальна освіта.

У міжнародних та вітчизняних нормативних документах, таких як: Декларація ООН про права людини, Конвенція про права дитини, Законах України «Про вищу освіту», «Про освіту», Концепція розвитку інклюзивного навчання, Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх

навчальних закладах, Положення про інклюзивно-ресурсний центр, Положення про логопедичні пункти системи освіти, Положення про спеціальну школу та навчально-реабілітаційний центр, «Положення про доступність дітей з особливими потребами до опорних навчальних закладів» наголошується на необхідності забезпеченні права на освіту дітей з особливими освітніми потребами, створенні рівних можливостей в отриманні корекційно-розвиткової допомоги, на державному рівні розроблено нормативну основу для реалізації та поширення інклюзивного навчання.

Концептуальні основи професійної підготовки нової генерації фахівців-логопедів аналізують у своїх працях науковці: О. В. Глузман, В. М. Гриньова, О. І. Гура, Р. В. Клопов, В. Г. Кремень, Л. М. Макарова, О. В. Матвієнко, Н. Г. Ничкало, С. О. Сисоєва, Л. П. Сущенко, В. П. Андрущенко, О. В. Варецька, Н. В. Гузій, О. А. Дубасенюк, І. А. Зязюн, Н. Г. Протасова, В. А. Семиченко, Л. А. Черніченко та ін. Надзвичайно важливою є проблема підготовки висококваліфікованого, конкурентоспроможних на ринку праці учителя-логопеда, підготовленого до професійної діяльності, здатного до постійного професійного самовдосконалення, соціальної та професійної мобільності.

Актуальність означеної проблематики, її недостатнє теоретичне й експериментальне вивчення зумовили вибір теми кваліфікаційного дослідження: **«Підготовка майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності»**.

Мета дослідження - теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови підготовки майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності.

Відповідно до мети дослідження поставлено такі **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати стан дослідження проблеми підготовки майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності в педагогічній теорії та практичній діяльності.

2. Визначити сутність і структуру готовності майбутніх

вчителів-логопедів до професійної діяльності.

3. З'ясувати сучасний стан підготовки майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності.

4. Обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови підготовки майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх вчителів-логопедів у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – педагогічні умови підготовки майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети й розв'язання завдань використано комплекс методів: *теоретичні*: порівняльний аналіз, узагальнення, зіставлення різних поглядів на проблему, що досліджується; класифікація, систематизація – для уточнення базових понять; визначення змісту, структури готовності майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності; обґрунтування педагогічних умов; *емпіричні*: методи діагностики (опитування, анкетування, тестування) для отримання експериментальних даних щодо сформованості компонентів готовності майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності; педагогічний експеримент (констатувальний та формувальний етапи).

Експериментальна база дослідження: дослідно-експериментальна робота проводилася на базі факультету дошкільної та спеціальної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини .

Теоретичне значення дослідження полягає в уточненні ключових дефініцій: «вчитель-логопед», «готовність майбутнього вчителя-логопеда до професійної діяльності» та обґрунтуванні значущості сучасних підходів до проблеми підготовки майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності.

Практична значущість дослідження полягає у впровадженні педагогічних умов підготовки майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності; оновленні та модернізації змісту професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів у закладах вищої освіти завдяки апробації та

впровадженню навчального тренінгу «Основи логопедичного партнерства» (для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти у позааудиторний час.

Апробація результатів дослідження. Зміст основних положень і результатів роботи подано у вигляді доповідей та виступів на звітних науково – практичних конференціях Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (2022-2023 рр.).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (77 позицій), додатків. Повний обсяг роботи становить 78 сторінок, з них основного тексту – 67 сторінок.

ВИСНОВКИ

Проаналізовано стан дослідження проблеми підготовки майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності в педагогічній теорії та практичній діяльності. На основі аналізу нормативно-законодавчих документів та наукових досліджень обґрунтовано теоретичні основи підготовки майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності, розкрито важливе значення роботи цих фахівців для створення інклюзивної моделі освіти в закладах вищої освіти.

Дослідження підготовки майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності у закладах вищої освіти надало можливість з'ясувати, що, незважаючи на актуальність сучасних тенденцій щодо впровадження інклюзивної освіти, форми, методи й умови навчання залишаються традиційними та не враховують особливостей і специфіки професійної роботи цих фахівців у зазначених умовах.

Визначено сутність і структуру готовності майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності. Ґрунтуючись на базових підходах щодо розуміння готовності майбутнього вчителя до професійної діяльності, враховуючи особливості роботи вчителя-логопеда, вимоги до його професійної реалізації в сучасних умовах поширення інклюзивної освіти, сутність готовності майбутнього вчителя-логопеда до професійної діяльності розглядається як складна система, що інтегрує в собі мотиваційну, когнітивну, діяльнісну й особистісну складові, є показником здатності до професійної діяльності та зумовлює ефективність надання спеціальних освітніх послуг для дітей з особливими освітніми потребами. У структурі готовності виокремлено такі взаємопов'язані компоненти, як: мотиваційний (наявність прагнення до міцного оволодіння системою знань, умінь та навичок здійснення корекційно-розвиткової роботи, впровадження інноваційних форм у контексті інклюзивного навчання для дітей з особливими освітніми потребами; когнітивний (наявність системи знань з основ корекційно-розвиткової роботи, надання спеціальних освітніх послуг для дітей з особливими освітніми

потребами на основі інтегративного та інклюзивного підходів; діяльнісний (сформований комплекс умінь, навичок, здатності до виконання корекційно-розвиткової роботи з дітьми з особливими освітніми потребами); особистісний (наявність інтегративних властивостей творчого, професійного мислення й рефлексії, чіткого розуміння професійних завдань з корекційно-розвиткової роботи з дітьми з особливими освітніми потребами).

З'ясовано сучасний стан готовності майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності. Для перевірки сформованості рівня готовності майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності розроблено діагностичний комплекс, спрямований на вимірювання: мотиваційного компонента – методика щодо виявлення рівня професійного спрямування (розробка Т. Дубовицької); когнітивного – тести для виявлення сформованості професійних знань (модифікований варіант на основі розробки Л. Фатіхової); діяльнісного – методика для визначення сформованості вмінь, навичок виконання корекційно-розвиткової роботи (модифікований варіант методики Л. Венгера); особистісного компоненту – методика діагностики комунікативної толерантності В. Бойко.

Нами було виокремлено рівні сформованості компонентів готовності: репродуктивний, продуктивний, творчий та подано їхню характеристику. Установлено, що більшість здобувачів вищої освіти мають репродуктивний та продуктивний рівні готовності до професійної діяльності. Більшість респондентів характеризуються чіткістю визначених мотивів та цілей, наявністю знань основ організації корекційно-розвиткової роботи, логічного їх викладу, але без можливості узагальнити та зробити висновки; сформованістю уміння виконувати типові професійно спрямовані завдання за відсутності творчості та генерування інноваційних ідей.

Обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови підготовки майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності: запровадження комплексу форм і методів, спрямованих на організацію навчальної діяльності студентів; розроблення та впровадження навчально-

методичного супроводу, спрямованого на активізацію інноваційного пошуку студентів в освітньому процесі, підсилення ролі їх самостійної навчальної діяльності, забезпечення переходу на творчий рівень; створення інформаційно-комунікаційного середовища, що відображає корекційно-педагогічний процес, як основи майбутньої професійної діяльності вчителів-логопедів.

У ході експериментальної перевірки педагогічних умов засвідчено зміни за всіма компонентами готовності майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності. Підтверджено, що на відміну від результатів КГ, зміни в ЕГ були більш значущими, оскільки супроводжувалися введенням педагогічних умов.

Таким чином, отримані під час експерименту результати, дали змогу стверджувати, що впроваджені в освітній процес ЕГ формувальні заходи, є дієвими, обрані форми та методи навчання сприяли їх реалізації та позитивно вплинули на зміни рівня готовності майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності, що підтверджує досягнення мети дослідження.